

440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447 Кримінального кодексу України, стосовно підозрюваного, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук.

Отже, стандарти практики ЄСПЛ за ст. 8 Конвенції у розглянутих аспектах важливі для України при оцінці пропорційності меж особистого зобов'язання та додаткових обов'язків, а також роботи захисника у разі оголошення клієнта у розшук.

Література:

1. Case of Kotiy v. Ukraine, Application № 28718/09. Judgement of the European court of Human Rights, 05 March 2015. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152593>

2. Case of Negru v. The Republic of Moldova, Application № 7336/11. Judgement of the European court of Human Rights, 27 June 2023. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-225439>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-36>

LEGAL CONCLUSIONS OF THE SUPREME COURT REGARDING THE PARTICIPATION OF A SPECIALIST IN CRIMINAL PROCEEDINGS: AN ANALYSIS OF JUDICIAL PRACTICE

ПРАВОВІ ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Kuvshynov O. D.   Кувшинов О. Д.

*Postgraduate Student
Luhansk Educational and Scientific Institute
named after E. O. Didorenko
Donetsk State University of Internal Affairs
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

*аспірант
Луганський навчально-науковий
інститут імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету
внутрішніх справ
м. Івано-Франківськ, Україна*

Останні зміни до кримінального процесуального законодавства значно розширили повноваження спеціаліста як учасника кримінального провадження. В той же час, у даній сфері суспільних відносин

залишається значна частина невирішених питань, зокрема, щодо доказового значення перевірок та досліджень, які виконані спеціалістом у кримінальному провадженні, адже згідно із ч. 2 ст. 84 КУпАП процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи та висновки експертів [1].

Так, на практиці часто виникають питання щодо залучення спеціаліста під час досудового розслідування для проведення перевірки суб'єкта господарювання з питань дотримання законодавства України при закупівлі товарів, робіт та послуг за бюджетні кошти, наприклад, під час будівництва, визначення розміру заподіяної матеріальної шкоди (збитків) та посадових (службових) осіб, внаслідок дій або бездіяльності яких допущено порушення законодавства та завдано матеріальну шкоду (збитки).

Суб'єкти господарювання оскаржують такі дії спеціаліста до суду, мотивуючи свою позицію тим, що довідка та дії спеціаліста з її складення і проведення перевірки у межах кримінального провадження здійснюються з перевищенням наданих законом повноважень, всупереч нормам Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю» та вчиняються у спосіб, що не передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України.

З цього приводу Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в постанові від 25.02.2020 у справі № 826/6293/16 зазначив, що взаємодія між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України з питань розгляду звернень правоохоронних органів, призначення, організації та проведення ревізій за ними, передачі їм матеріалів ревізій за власною ініціативою органів ДКРС, зворотного інформування про результати розгляду переданих матеріалів, виділення спеціалістів органів ДКРС, інших питань, що мають місце при виконанні органами ДКРС та правоохоронними органами покладених на них завдань регулює Порядок взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України, затверджений спільним наказом Головного КРУ України, МВС України, СБУ України, Генеральної прокуратури України від 19.10.2006 за № 346/1025/685/53 [2].

Відповідно до пункту 3.1 Порядку №346/1025/685/53 працівники органів ДКРС за зверненнями правоохоронних органів можуть брати участь у перевітках, що проводяться правоохоронними органами у підконтрольних установах (з питань, визначених в абзаці першому пункту 2.2 цього Порядку) та на інших об'єктах контролю (з питань, визначених в абзаці другому пункту 2.2 цього Порядку), – як спеціалісти [3].

Отже, Порядок № 346/1025/685/53 передбачає залучення в якості спеціалістів до участі в перевітках, що проводять правоохоронні органи,

працівників органів ДКРС (наразі – Державна аудиторська служба України).

У ході участі у перевірці спеціаліст використовує свої спеціальні знання і в межах компетенції надає консультації та відповіді на порушені питання, при цьому фіксує факти порушення законодавства з питань використання і збереження фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильності визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, стану і достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності, визначає розмір заподіяної матеріальної шкоди (збитків) та посадових (службових) осіб, внаслідок дій або бездіяльності яких допущено порушення законодавства та завдано матеріальну шкоду (збитки).

Крім того, Верховний Судом зазначено, що положення Порядку № 346/1025/685/53 неодноразово аналізувалися Верховним Судом України, належність та обов'язковість положень цього Порядку підтверджується також висновками Верховного Суду України.

Тобто, в даному випадку Державною фінансовою інспекцією України (правонаступником якої є Державна аудиторська служба України) жодних заходів фінансового контролю щодо позивача не проводилось, оскільки фактично сама перевірка проводилась Головним слідчим управлінням Національної поліції України, у зв'язку з чим Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» не може бути застосований у спірних праводносинах [2].

На підставі вищевикладеного рішення судів першої та апеляційної інстанції були скасовані Верховним Судом, а провадження у вказаній адміністративній справі було закрито.

Проте, в іншій справі за № 673/902/16-к Верховний Суд підкреслив, що розрахунків спеціаліста для визначення шкоди, завданої довкіллю, недостатньо. Верховний Суд, зокрема, зазначив, що «в цьому кримінальному провадженні експертиза для визначення шкоди, завданої довкіллю, не проводилась. Суд першої інстанції ґрунтував свій висновок про наявність істотної шкоди лише на підставі розрахунку Державної екологічної інспекції, який не може вважатися висновком експерта» [4].

Також Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду у справі № 183/3452/19 зазначив, що «результати використання поліграфа у досудовому розслідуванні можуть мати доказове значення лише у виді такого доказу, як висновок експерта. Але для цього потрібно внести відповідні зміни до КПК України. Чинним законодавством не передбачено перевірку показань із застосуванням спеціального технічного засобу – поліграфа (детектора брехні) та використання отриманих даних як доказу. З матеріалів кримінального провадження

вбачається, що судом було безпосередньо допитано свідка та, зокрема, на ці показання як на докази, посилався суд при ухваленні обвинувального вироку. Також було досліджено Звіт про результати використання апаратного комплексу вимірювання рівня психологічного стресу (поліграфа) людини в процесі перевірки особи, відповідно до якого вказано особа як свідок надавала правдиві покази на досудовому слідстві. Однак, у цьому випадку суд не посилався на результати використання поліграфа як на доказ у розумінні ст. 84 КПК, а тому доводи касаційної скарги захисника є безпідставними» [5].

На особливу увагу заслуговує питання залучення спеціаліста для проведення слідчих дій та позиції Верховного Суду з цих питань.

Так, у справі № 466/896/17 за результатами касаційного розгляду колегія суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду дійшла висновку про те, що за змістом ч. 1 ст. 236 КПК виконання ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи покладається особисто на слідчого чи прокурора і не може бути доручене в порядку п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК відповідним оперативним підрозділам. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в обшуку мають право запросити спеціалістів, однак це не звільняє їх від обов'язку особистого виконання обшуку. У випадку проведення обшуку іншими особами, окрім слідчого чи прокурора, вказане слід вважати суттєвим порушенням умов обшуку, результати обшуку у відповідності з вимогами ст. ст. 86, 87 КПК не можуть бути використані при прийнятті процесуальних рішень і на них не може посылатися суд при ухваленні обвинувального вироку, як на доказ [6].

Також показовою є Постанова Верховного Суду (колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 16.02.2022 у справі 758/5719/16-к), в якій Верховний Суд зазначив, що «згідно з частиною 3 статті 237 КПК з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів. За змістом частини 3 статті 110 КПК рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймається у формі постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених цим Кодексом, а також коли слідчий, дізнавач, прокурор визнає це за необхідне. КПК не передбачає обов'язкового винесення постанови про залучення спеціаліста» [7].

Таким чином, відсутність постанови про залучення спеціаліста не може бути підставою визнання протоколу огляду чи обшуку із залученням спеціаліста недопустимим доказом.

Проведений аналіз судової практики свідчить про необхідність окремого дослідження питання участі спеціаліста у кримінальному

провадженні з метою удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 25.04.2023).

2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.02.2020 у справі № 826/6293/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87838758> (дата звернення: 25.04.2023).

3. Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України: Наказ Головного КПУ України, МВС України, СБУ України, Генеральної прокуратури України від 19.10.2006 № 346/1025/685/53. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1166-06#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 22.01.2019, справа № 673/902/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80037139> (дата звернення: 05.05.2023).

5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 26.01.2023 у справі № 183/3452/19 (провадження № 51-3293км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108686155> (дата звернення: 05.05.2023).

6. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 29.01.2019, справа № 466/896/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79601140> (дата звернення: 05.05.2023).

7. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третньої судової палати Касаційного кримінального суду від 16.02.2022 у справі 758/5719/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103487334> (дата звернення: 10.05.2023).